

‘Zijn er nog vragen? Nee? Dan gaan we aan de slag!’. Vaak staan we er als docent niet zo bij stil, maar hoeveel vragen stellen je leerlingen eigenlijk? Terwijl zelf vragen stellen een van de belangrijkste manieren is om nieuwe dingen te ontdekken en te leren. Toch vragen we vooral antwoorden van leerlingen. Waarom zijn vragen dan zo belangrijk? En hoe kun je zorgen dat leerlingen weer meer vragen stellen?

Het belang van vragen stellen

Het stellen van vragen is een van de belangrijkste gereedschappen die we als mens hebben om te leren. Je zou het bijna kunnen zien als een noodzakelijke ‘app’ van ons eigen besturingssysteem. Zonder vragen te stellen kun je eigenlijk niet echt verder: je kunt wel dingen nadoen en proberen, maar een vraag stellen maakt dat je kwetsbaar durft te kijken naar wat je nog niet weet of kan. Naast het leren van iets nieuws zijn vragen ook belangrijk om je ideeën en kennis te testen. Want klopt het eigenlijk wel wat je denkt? Is het wel de juiste manier, of zit er misschien toch iets niet helemaal goed? Goede vragen komen vanuit verwondering, vanuit het gevoel dat je iets wil leren, snappen of kunnen. Iets spreekt je aan of maakt je benieuwd, en je wil er meer van weten. Kortom: vragen stellen is een van de belangrijkste vaardigheden voor een goed leerproces.

Vragen stellen in de klas

In de klas worden over het algemeen veel vragen gesteld. Alleen: vaak is het eenrichtingsverkeer vanuit de docent, of zijn het puur vragen over de procedure. Docenten stellen, als het goed is, veel vragen aan leerlingen om te testen of het geleerde is overgekomen. Goede docenten stellen daarnaast ook nog vragen die een leerling aan het denken zetten. In plaats van het vragen naar een antwoord is het veel interessanter om te vragen naar hoe het antwoord gevonden of bedacht is. Hiermee stimuleer je het denkvermogen van leerlingen, waardoor er meer geleerd wordt.

Leerlingen stellen ook vaak vragen. Alleen gebeurt daar iets gekks: de meeste vragen gaan eigenlijk niet over de inhoud. In het basisonderwijs valt dit nog mee: leerlingen zijn verwonderd en geïnteresseerd, en willen graag alles weten wat er te weten valt. In het VO verandert dit langzaam: leerlingen stellen steeds minder inhoudelijke vragen, en steeds meer ‘procedurele’ vragen. ‘Is dit goed?’, ‘Moet ik dit leren voor de toets?’, ‘Wanneer moet het af zijn?’: het zijn bekende vragen, maar vooral vragen die eigenlijk niet echt veel opleveren voor het leerproces.

Wat houdt leerlingen tegen?

Ergens gebeurt er dus iets gekks: leerlingen beginnen actief met kennis te verzamelen door vragen te stellen, en dat verandert langzaam in steeds minder inhoudelijke vragen en steeds meer vragen die gaan over het proces. Wat houdt leerlingen dan tegen bij het stellen van meer en betere vragen? Er kunnen daarbij een aantal dingen aan de hand zijn:

- De leerling is niet nieuwsgierig en heeft inspiratie nodig
- Het is te ingewikkeld: de leerling weet niet wat er überhaupt gevraagd moet worden

- Er is angst voor het stellen van een domme vraag
- Er is geen ruimte in de les om echt vragen te stellen

Hoe veel andere redenen er ook te bedenken zijn, vaak vallen ze in een van de bovenste vier.

Wat kun je doen als docent?

Hoewel je niet meteen kunt zien wat er aan de hand is, kun je als docent wel ingrijpen op de meeste punten. Het gaat daarbij uiteindelijk om het creëren van een sfeer waarin vragen gesteld mogen worden door de leerlingen. Dat begint bij het verwonderen van leerlingen en het geven van vertrouwen. Klinkt dit ingewikkeld? Met de volgende tips kun je in ieder geval aan de slag!

Verwonder jezelf: Ben je iets aan het uitleggen zonder ook maar een beetje passie of verwondering? Dan kun je moeilijk verwachten dat leerlingen dit wel opbrengen. Laat zien wat je zo bijzonder vindt en waarom, en vaak zullen leerlingen meegaan in het enthousiasme.

Trek alles in twijfel: geef als docent in ieder geval het goede voorbeeld. Stel vragen waarbij je de eigen uitleg in twijfel trekt. Laat zien hoe je zulke vragen kunt bedenken en wat voor soort vragen je dan kunt stellen.

Klopt het niveau? Is het niet te ingewikkeld wat je aan het uitleggen bent? Of misschien juist te makkelijk? Betrek leerlingen bij de uitleg, zodat je eenvoudiger kunt controleren of het niveau goed is.

Geef feedback op vragen: Naast het beantwoorden van de vraag is het altijd goed om ook feedback op de vraag zelf te geven. Leer leerlingen dat er verschillende soorten vragen zijn, waarbij eigenlijk elke vraag altijd gesteld moet kunnen worden.

Geef ruimte voor vragen: Heel suf: maar soms kan het zo makkelijk zijn. Wanneer je als docent aan het einde van een uitleg vraagt; 'zijn er nog vragen?', ben je dan echt aan het wachten op een vraag? Of wil je vooral aan de slag? Geef echt ruimte.

'Speel' met vragen: Leerlingen zijn, met name in de middelbare school, bang om uit de toon te vallen. 'Domme' vragen stellen is dan misschien wel het ergste wat je kan doen. Speel daarom met vragen, bijvoorbeeld door de leerlingen bewust 'domme' vragen te laten bedenken en te stellen. Het begint als een soort grapje, maar zorgt er voor dat ook dat soort vragen gesteld worden.

Ga mee in de vraag: Hoe vaak gebeurt het dat een leerling een vraag stelt, waarbij het antwoord van een docent is dat er later op teruggekomen wordt? Is het een inhoudelijke vraag? Ga dan mee in de vraag... uiteindelijk levert dit alleen maar meer leren op!

Vragen stellen is dus noodzakelijk in een leerproces, en als docent heb je veel mogelijkheden om leerlingen te stimuleren om meer vragen te stellen. Heb je hier zelf nog andere tips of ervaringen mee? Laat het ons weten in de reacties!